

**KONKURSY PRZEDMIOTOWE MKO
DLA UCZNIÓW WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO
w roku szkolnym 2016/2017**

**Program merytoryczny konkursu z geografii
dla uczniów gimnazjów**

I. CELE KONKURSU

1. Kształcenie umiejętności samodzielnego zdobywania wiedzy z geografii.
2. Wdrażanie do biegłego posługiwania się wiedzą w rozwiązywaniu zadań problemowych.
3. Kształcenie umiejętności wykorzystania wiedzy geograficznej w praktyce.
4. Rozwiązywanie problemów w zakresie wiedzy geograficznej.
5. Kształtowanie krytycznego myślenia.
6. Rozbudzanie ciekawości poznawczej i motywacji do dalszego uczenia się.
7. Popularyzacja aktualnych osiągnięć nauki z geografii.

II. WYMAGANIA KONKURSU

Na wszystkich etapach konkursu uczeń powinien wykazać się wiadomościami i umiejętnościami określonymi w *Celach kształcenia – wymaganiach ogólnych Podstawy programowej kształcenia ogólnego*, w części dotyczącej przedmiotu geografia na III etapie edukacyjnym, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 30 sierpnia 2012 r. poz. 977).

Na wszystkich etapach konkursu uczeń powinien wykazać się wiedzą i umiejętnościami w zakresie:

- korzystania z różnych źródeł informacji geograficznej (map, planów, fotografii, rysunków, wykresów, danych statystycznych, tekstów źródłowych);
- posługiwania się słownictwem geograficznym w celu opisywania oraz wyjaśniania zjawisk i procesów zachodzących w środowisku geograficznym;
- wykonywania obliczeń z zakresu astronomicznych podstaw geografii, geografii fizycznej i społeczno- ekonomicznej;
- lokalizowaniu na mapach konturowych obiektów geograficznych, zjawisk i procesów przyrodniczych oraz społeczno – gospodarczych;
- korzystania z map o różnej skali i różnej treści;

- identyfikowania związków i zależności w środowisku przyrodniczym, gospodarce i życiu społecznym z uwzględnieniem skal przestrzennych (od lokalnej do globalnej);
- wyjaśniania wzajemnych relacji przyroda – człowiek;
- wykazania zróżnicowania przestrzennego warunków środowiska przyrodniczego oraz działalności człowieka na Ziemi;
- wykorzystania wiedzy i umiejętności w celu rozumienia współczesnego świata i miejsca jakie zajmuje każdy człowiek;
- uzasadniania konieczności racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego (zasada zrównoważonego rozwoju).

III. ZAKRES MERYTORYCZNY KONKURSU

Uczestnicy konkursu powinni, na poszczególnych etapach, wykazać się wiadomościami i umiejętnościami obejmującymi wskazane treści **Podstawy programowej kształcenia ogólnego**, w części dotyczącej przedmiotu geografia na III etapie edukacyjnym, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 30 sierpnia 2012 r. poz. 977) oraz wskazanymi wiadomościami i umiejętnościami poszerzającymi treści podstawy programowej, jak również dostrzeganiem i rozumieniem powiązań i zależności geografii z innymi przedmiotami z uwagi na jej interdyscyplinarny charakter, a także zastosowania tych zależności do rozwiązywania problemów i wyjaśniania zjawisk zachodzących w środowisku geograficznym.

ETAP I (szkolny)

Uczestnicy powinni wykazać się wiedzą i umiejętnościami obejmującymi **wybrane treści podstawy programowej** kształcenia ogólnego, w części dotyczącej przedmiotu geografia na III etapie edukacyjnym.

Zakres merytoryczny dotyczy treści nauczania następujących działów tematycznych podstawy programowej geografii:

1. Mapa – umiejętności czytania, interpretacji i posługiwania się mapą.
2. Kształt, ruchy Ziemi i ich następstwa.
3. Wybrane zagadnienia geografii fizycznej.
4. Europa. Relacje przyroda – człowiek – gospodarka.

Poszerzenie treści podstawy programowej obejmuje następujące zagadnienia:

1. Obliczenia wysokości górowania Słońca nad horyzontem, obliczanie szerokości geograficznej.

2. Cyrkulacja powietrza (komórka Hadleya, komórka Ferrela, komórka polarna), fronty atmosferyczne i ich wpływ na kształtowanie pogody, prognozowanie pogody na podstawie map synoptycznych, wiatry lokalne (bryza, wiatr dolinny, górski, bora, mistral, wiatr typu fen).
3. Tektonika płyt litosfery – rozmieszczenie głównych płyt litosfery (strefa spreadingu, subdukcji, kolizji), rozpoznawanie wydarzeń geologicznych na podstawie analizy przekroju geologicznego.
4. Rzeki Europy, ich zasilanie (rzeki, których nazwy znajdują się w podręcznikach dopuszczonych do użytku szkolnego przez MEN).
5. Typy genetyczne jezior (pochodzenia kosmicznego, tektoniczno-płodowcowe, limanowe, zakolowe, ukształtowane przez ruchy mas skalnych), podział jezior ze względu na produktywność.
6. Atrakcje turystyczne wybranych krajów Europy (Czechy, Francja, Hiszpania, Norwegia, Słowacja, Węgry).

ETAP II (rejonowy):

Na etapie II konkursu obowiązuje zakres wiadomości i umiejętności etapu I konkursu.

Zakres merytoryczny dotyczy treści nauczania - następujących działów tematycznych podstawy programowej geografii:

1. Wybrane regiony świata. Relacje: człowiek – przyroda – gospodarka.

Azja.

Afryka.

Ameryka Północna i Południowa.

Australia.

Antarktyka i Arktyka.

Poszerzenie treści podstawy programowej obejmuje następujące zagadnienia:

1. Obliczenia wysokości górowania Słońca nad horyzontem, obliczanie szerokości geograficznej w strefie międzyzwrotnikowej.
2. Cechy położenia geograficznego i osiągnięcia najstarszych azjatyckich cywilizacji (Tygrysu i Eufratu, Indusu, Huang-he)
3. Związek pomiędzy procesami urbanizacyjnymi a poziomem rozwoju gospodarczego krajów na przykładzie wybranych państw Ameryki Łacińskiej (Argentyna, Brazylia, Meksyk) i Azji (Indie).
4. Warunki powstawania i występowanie pasatów, wiatru typu chinook, blizzard, buran, suchowiej), cyklonów tropikalnych (huraganów, tajfunów) i trąb powietrznych (tornad).
5. Mechanizm zjawiska upwellingu, zjawiska El Niño oraz skutki dla środowiska geograficznego obszarów położonych w zasięgu ich oddziaływania.

6. Przyczyny i skutki wysychania Jeziora Czad, Jeziora Aralskiego.
7. Zanikania warstwy ozonowej.
8. Dokonania Polaków w zakresie poznawania i rozwoju krajów i regionów świata - Polacy świata – H. Arctowski, J. Czerski, A. B. Dobrowolski, I. Domeyko, B. Dybowski, M. Kamiński, E. Malinowski, P. E. Strzelecki.

ETAP III (wojewódzki):

Na etapie III konkursu obowiązuje zakres wiadomości i umiejętności etapu I i II.

Uczestnicy powinni wykazać się wiedzą i umiejętnościami obejmującymi **całość treści podstawy programowej geografii na III etapie edukacyjnym.**

Zakres merytoryczny dotyczy treści nauczania - następujących działów tematycznych podstawy programowej geografii:

1. Położenie i środowisko przyrodnicze Polski.
2. Ludność Polski.
3. Wybrane zagadnienia geografii gospodarczej Polski.
4. Regiony geograficzne Polski.
5. Sąsiedzi Polski – różnicowanie geograficzne, przemiany.

Poszerzenie treści podstawy programowej obejmuje następujące zagadnienia:

1. Współpraca Polski, w ramach euroregionów, z krajami z nią sąsiadującymi.
2. Przekształcanie środowiska przyrodniczego wywołane działalnością gospodarczą człowieka prowadzącą do zanieczyszczenia atmosfery, zmian rzeźby terenu i zachwiania stosunków wodnych (np. odkrywkowa eksploatacja paliw kopalnych – Czarny Trójkąt).
3. Organizacje działające na rzecz ochrony środowiska (Fundacja WWF, Greenpeace, Liga Ochrony Przyrody).
4. Działania na rzecz zachowania bioróżnorodności– formy ochrony przyrody w Polsce, cechy charakterystyczne parków narodowych.
5. Etapy rozwoju Morza Bałtyckiego i cechy tego akwenu, jego wybrzeży, wynikające z położenia geograficznego.

IV. LITERATURA DLA UCZNI A I NNE ŹRÓDŁA INFORMACJI

1. Podręczniki z geografii dopuszczone przez MEN do użytku szkolnego, przeznaczone do kształcenia ogólnego, uwzględniające podstawę programową¹ kształcenia ogólnego w gimnazjum.

¹ Rozporządzenie MEN z 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 30 sierpnia 2012 r. poz. 977).

2. Flis J., 2008, *Szkolny słownik geograficzny*. WSiP, Warszawa
3. Domachowski R., Makowska D., 2010, *Vademecum maturzysty. Geografia*. Oświata, Warszawa
4. Kosakowski W., Kowalik W., Zastrożna E., 2002, *System przyrodniczy Ziemi*. SOP, Toruń
5. Kądziołka J., Kocimowski K., Wołonciej E., 2013, *Świat w liczbach*. WSiP, Warszawa
6. Makowski J., 2008, *Geografia fizyczna świata*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa
7. Stasiak J., Zaniewicz Z., 2013, *Geografia. Vademecum. Matura*. Operon, Gdynia
8. Woś A., 2000, *Meteorologia dla geografów*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa
9. 2008, *Tablice geograficzne*. Wydawnictwo Adamantan, Warszawa
10. <http://www.imgw.pl>
<http://meteo.icm.edu.pl>
<http://www.klimatdiagramme.de>
<http://cia.gov>

Popularna Encyklopedia Powszechna. Kontynenty i państwa. Grupa Wydawnicza Bertelsmann. Kraków 2001.

Przewodniki turystyczne po krajach Europy i Azji.

V. INFORMACJE DOTYCZĄCE WARUNKÓW KONKURSU

Uczestnicy każdego etapu konkursu powinni dysponować:

1. Kalkulatorem prostym, pozwalającym na dokonanie czterech działań arytmetycznych
2. Ołówkiem oraz linijką z podziałką centymetrową, przydatnymi np. do dokonywania pomiarów na mapie.

Podczas rozwiązywania zadań konkursowych uczestnicy zawodów nie mogą wnosić do sali, w której odbywa się konkurs, żadnych urządzeń telekomunikacyjnych i środków łączności.